

Leto III.

15. julija 1948.

Štev. 2.

NAGRADA ZA ZVEŠTOBO

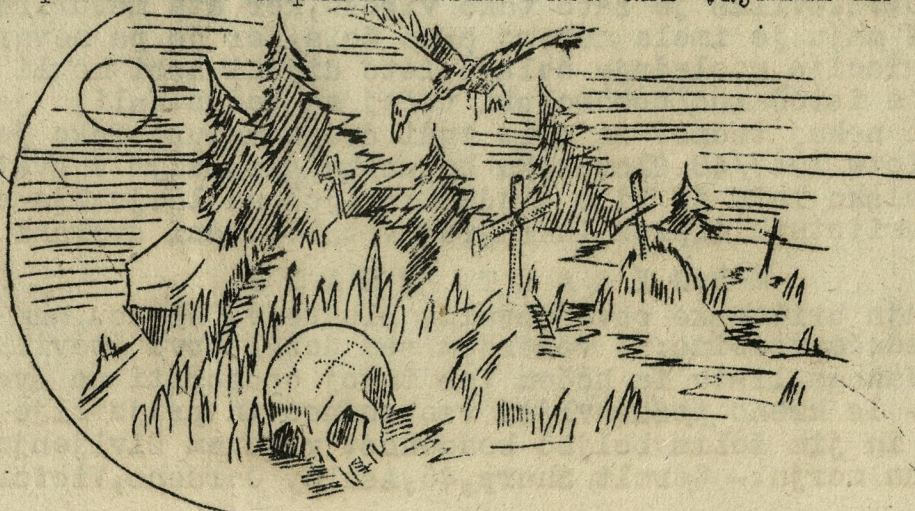
Ne smemo biti potrti zaradi težav, ki so prišle nad naš narod. Žalostni smemo biti samo zato, ker se Bog žali in ker kot ljudje moramo imeti usmiljenje s trpečimi. Toda kot kristjani moramo gledati izven s-vojega lastnega osebne kroga tja, kjer ljubi Bog, ki ni vezan ne na ljudi, ne na čas, ne na daljavo in prostor, uresničuje svoje načrte, ki s-o vsi, kakor vemo, v naše dobro, posebno za nas in za naš narod.

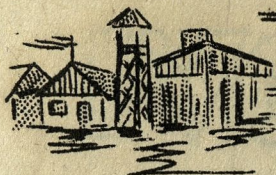
Préd nekaj meseci sem jaz tukaj tako stokal pred svetniškim francoskim jezuitom p. Jaquinotom, ki se je proslavil na Kitajskem v času, ko so Japonci pridrveli v Sangaj. Takrat je vse bežalo na vse strani in dobesedno milijon Kitajcev je bilo na tem, da bodo pomorjeni. Ta jezuit, ki je izgubil desno roko v boksarski vstaji v Pekingu pred skoraj pol stoletja, pa ni izgubil vere, ni izgubil živcev. Postal je župan Sangaja in, ker je bil pogumen, je stotisoče rešil smrti. Ko sem mu pripovedoval, kako vendar ne morem razumeti, da bi bil naš narod kaj zagrešil, da bi ga Bog s-edaj tako strašno bičal, ter da se mi zdi, da so Slovenci tudi individualno bili dobri in niso zaslužili tolikega trpljenja, mi je odgovoril:

"Pravite, da ste bili dobri. Verjamem, dasi ne poznam niti trohice vaše zgodovine. Toda verjamem vam, ker sicer bi ne bili vredni tako velike svetniške žetve, kot jo žanjete danes. Bog daje milost mučeništva le kot najvišjo nagrado za dolgo zvestobo. Mučeniki niso kazeni za narod. Oni so nagrada. Ali ste imeli kaj svetnikov v svoji zgodovini?"

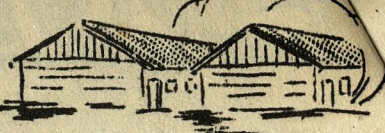
Ko sem mu odgovoril, da jih nismo imeli, a da smo vedno zanje prosili, je nadaljeval:

"No, sedaj jih imate. Ne enega, ne dva, v stotinah polnijo nebo, kot krasni sadovi dolge zvestobe v ljubozni. Veselite se svetnikov, ki jih imate. Dobili ste narodne priprošnjike pri Bogu. Oh, kako jih boste še potrebovali! Prišli bodo dnevi, ko morda vaš narod, ne bo tako dober, ko ne bo tako zvest, ko ne bo v stanju roditi svetnikov in bo zaslužil bič, ki po dušah udarja. Takrat jih boste imeli, te svoje svetnike, kot vašo veliko narodno rezervno, da bodo za vaš narod prosili in ga iz težav vlekli. Svetniki, ki jih imate pri Bogu, so danes močnejši, kot pa bi bili župniki vaših fara ali tajniki KA tukaj na zemlji."

IZ TABORIŠČA

ŽUPNIK JANEZ KRUŠIČ UMRL

Dne 21. junija 1948 je v Celovcu nenadoma umrl g. župnik Janez Krušič.

Rodil se je v Mengšu. Po dovršeni gimnaziji v Ljubljani je vstopil v mariborsko bogoslovje in julija leta 1915, zapel novo mašo v Mengšu. Potem je služboval v Solčavi in Slov. Gradcu, od koder je šel leta 1916. za vojnega kurata in tam ostal do konca vojne. Po vojni se je vrnil v Slovenjgradec. Služboval je potem še na Bizeljskem, pri Sv. Petru pod Sv. Gorami, v Št. Pavlu in končno kot župnik v Št. Ožboltu. Od tu so ga vzeli Nemci in zaprli v Mariboru, od koder je bil pregan na Hrvaško. Od tam je prišel v Ljubljano in čakal na zboljšanje razmer v Slajmarjevem domu. Meste nazaj na svojo faro je moral ob koncu druge svetovne vojne v begunstvo. Pastiroval je v Amlachu pri Tristachu in v St. Johann in Walde.

Pokopan je bil 21. junija v Špitalu ob Dravi.

+

Franček Kolarič: ŽALNI VENEC.

V prvih dneh meseca julija je izdal naš begunski pesnik Franček Kolarič že drugo zbirko svojih pesmi pod naslovom ŽALNI VENEC. Knjižica je zelo lepo opremljena. Naslovno stran je narisal žitnik Ivan. Prva begunska zbirka Frančka Kolariča je izšla v poletju leta 1946 pod naslovom NA TUJIH TLEH.

V R E M E P A T A K O !

Letos v Avstriji nimamo poletja. Kolikor ga je, je samo po pratikah in koledarjih. V resnici smo pa še vedno v mokri, deževni in mrzli pomladi. V mesecu maju smo imeli samo lo dni brez dežja, v juniju pa ne dosti več. Če ne dežuje, vleče mrzla burja. Na Goldecku in G Gemeinecku imamo vsak teden nov s neg. Plaščev in jopic letos še nismo odložili. Te dni so morale matere prositi pri vodstvu taborišča za drva, da so kurile po sobah za toploto. - Žadnje dni se je pa vreme naenkrat spremenilo, postalo je zelo vroče, kar nam pa seveda zopet ni po godu.

S L O V E N S K A B E G U N S K A G I M N A Z I J A

je spet uspešno zaključila šolsko leto. Uspehi so razmeroma zelo dobri: 82 % učencev je izdelalo, 17.5 % jih je padlo oziroma imajo popravne izpite, eden je pa ostal neocenjen. - Šolo je zapustilo 38 maturantov. Stevilka je zato tako visoka, ker sta maturirala kar dva razreda. V maju je imela maturo osma šola. Ker je pa nevarnost, da zaradi emigracije naslednje šolsko leto dijaki nebi mogli šole zaključiti, se je istočasno osmošolski tečaj za sedmo. Julija je bil tečaj končan in nekaj tednov za njim tudi druga matura. Tako je poslala v šolskem letu 1947/48 Slovenska begunska gimnazija v svet, kar dva roja. - Šolsko leto je bilo uradno zaključeno 18. julija z javno predajo maturitetnih diplom in nagrad v taboriščni dvorani. -

M R. G E R A L T S H A R P,

bivši vodja britanske obveščevalne službe v Celovcu nam je poslal pismo sledeče vsebine: "Z veseljem sem dobil prvo številko tretjega letnika Vašega lista in hočem Vas takoj opozoriti na svoj pravilni naslov. - Is kreno pozdravljam vse znance in prijatelje v taborišču in zunaj in jim želim boljše bodočnost v novem življenju, ki jih čaka onstran morja. - Geralt Sharp, 46, Ashley Gardens, Victoria, London S.W.

PO SVETU

KAKO ŽIVE NAŠI V VENEZUELI

Caracas 28.maja 1948.

D r a g i !

Tvoje pismo sem v redu prejel. Prav lepo se Ti zahvaljujem, da mi sredi Tvoje zaposlenosti in živčne obremenjenosti posvečaš toliko pozornosti in mi tako vzorno in točno na vsako pismo odgovoriš, od katerih se, - kakor je videti - še nobeno ni zgubilo na nobeno stran, kar pa se mi v dopisovanju z Avstrijo tudi že primerilo. Kakor vidim iz Tvojega pisma, se je zadeva glede izselitve v Argentino pomaknila za lep korak naprej in ste takorekoč pred odpotovanjem. Bog daj, da bi se trpljenje teh let vsaj z mirno naselitvijo v neprijazni tujini - več kot tujina najbrž tudi Argentina ne bo - zaključilo. Kakor berem v tukajšnjih časopisih, je izseljevanje DP iz Italije v Argentino že kar v teku. Kolikor pa morem posneti iz drugih vesti iz avstrijskega ozemlja, je med vami oz. Slovenci v teku še neka druga akcija za izselitev v Venezuelo. Ne vem, ali taka akcija resna ali pa se giblje le v mejah ugibanj in načrtov, vendar kot Slovenec, ki je že polnih osem mesecev tu in ki sem imel več prilike - in neprilike - od blizu opazovati usodo in tragiko naseljevanja v Venezueli, čutim neko moralno dolžnost ob tej priliki Tebi glede tega vprašanja povedati svoje skromno mnenje. Od prvih dni, ko smo prišli sem, sem imel opraviti skoro z vsemi Slovenci - izseljenci, tudi mnogi Hrvatje so se obračali na me, tudi Italijani in Francozi so me iznašli in hodili nad me, naj bi jim pomagal v tem ali onem oziru, uredil to ali ono stvar pri oblasteh ali privatnih podjetjih, tako, da s-em ves čas našega bivanja imel polno glavo lastnih in tujih skrbi, svojih načrtov in poskusov in tujih naročil in prošenj in seveda tudi nebroj potov, razgovorov in moledovanj - po takih osmih mesecih tukajšnjega bivanja že morem - in nekako tudi moram - povedati svoje mnenje o skupni naselitvi v Venezueli, če se med vami kdo resno s to mislijo peča. Najprej: na obljube iz Venezuele ne dajte veliko. Od tu bo veliko obljud, zapeljivi načrti, velikopotezni obeti o sijajnih možnostih razvoja, naredilo se pa ne bo nič, kakor se za nas ni nič in se za tisoče in tisoče drugih izseljencev tudi ni. Uradni krogi izseljencem našega kova niso naklonjeni, manjštevlni, ki pod našim kritjem pridejo sem in so drugačnega kova, pa po svojih potih najdejo svoj posel; privatni krogi, ki potrebujejo delovnih sil, se pa zavedajo, da izseljenec, ki so ga enkrat pripeljali sem ne more več nazaj in s tem računajo in tako tudi z njim ravnajo; izseljenec sam je pa popolnoma brez moči in brez zaščite. Tu se še noben izseljenec ni postavil na noge ne s privatno ne z uradno pomočjo - ali pa so to tako maloštevilni, redki posamezniki, da za vris o celoti ne pridejo v poštev. Pomočjo pravim, pač pa se more človek tu krepko opomoči z lastno močjo, t.j. z lastnim kapitalom. Venezuela pride v poštev za skupno naselitev samo, če bi kak privatnik ali kaka skupnost mogel tu najprej kupiti velike površine zemlje - za kar je tu res dosti in ugodnih prilik - ja bi ljudstvo že ob izselitvi imelo svoj naslov. Če ti pogoji niso dani, se ogibajte Venezuele, dokler se je moredo, ljudstvo sem privleči in ga tu samemu sebi propustiti, bi bila katastrofa, zlasti ker so - kolikor morem slutiti - ostale večidel družine s številnimi otroci brez lastne "moči". Uspeh skupne naselitve - kjerkoli - je pa odvisen od razmerja med vodstvom in ljudstvom, na tem vprašanju je tu že propadlo veliko kolonij, v veliko trpljenje članov kolonije. Kakor hrepenim po slovenski družčini, slovenski panni in po-

štarih slovenskih obrazih, zaradi sebe, še bolj pa zaradi otrok, in kakor tudi vem, da izselitev v Argentino pripravljajo in vodijo krogi, ki iz različnih psiholoških in zgodovinskih razlogov pri vseh slovenskih DP niso priljubljeni - in se v ta vprašanja v taborišču nisem spuščal in se sedaj ne spuščam - moram vendar dati svoje mnenje, da nebi lepega dne ljudstva zagledal tu, ki bi mi očitalo, češ: Ti, ki si vedel vse to in razmere že poznal, pa nisi zinil, ko smo imeli še izbiro..... Če se torej more izbirati, kam izseliti se, naj bo Venezuela zelo na zadnjem mestu in hvalite Boga, če se Vam odprejo vrata, kam drugam. Seveda, če se pa ne more izbirati, se pa gre - l. 1945. čez Ljubelj, l. 1947. čez Ture in se nad vse ostopanje obesi rdeča luč z napisom: Izhod za silo. To, če bi bilo treba iti v Venezuelo tako, kot smo šli mi, malčštevilni posamezniki, če bi se mogli naseliti na lastni zemlji, v skupnosti - morda tudi kaj s pomočjo ameriške Lige - pa ne rečem, bi se pa ob krščanskem razmerju med vodstvom in ljudstvom dala zgraditi znosna bodočnost, najbrž še več kot znosna, ker bi na ta način obšli tisti del "razmer", ki ni ne od zemlje, ne od podnebja, ampak od presenetljivo poganskih in brezobzirnih ljudi, ravno ta del "razmer" je pa najneugodnejši. Po družini mojega brata Toneta in sestre vdove Žibert se ni mogoče ravnati ali po njihovem položaju soditi splošne razmere priseljencev. Oni s o res - po posredovanju g. Trampuža - prišli k dobrim, krščanskim ljudem v ugodnih klimatskih razmerah. Sedaj je gospodar Tonetu preskrbel šofersko izkaznico in že s - am vozi svoje otroke, otroke sestre Rozke in otroke gosposinje v šolo in hodi ponje in seveda opravlja tudi vse druge vožnje s tovornim in osebnim vozom. Takega položaja ni mogoče preskrbeti tisočem. Zato so tudi ti edini, kar priseljencev poznam, ki so obdržali svoje družine skupaj, vsi drugi s o jih morali razdeliti, en otrok je n. pr. pri materi, ki dela kot služkinja ali kuharica, drugi pri očetu - če oče najde tako ugodno mesto - kdor ima več otrok, se pokori, da bi s e kamnu smilil. "Družinska skupnost" pa tu noben poj, prav tako ne navezanost otrok na starše in ljubezen staršev do otrok. Če vidijo, da ima kak priseljenec težave z ljubkimi, belimi otroci modrih oči, ga bo kmalu kak bogataš vprašal, koliko hoče za tega ali onega otroka, ko mu sam ne more preskrbeti nobenega udobja, otrok pa "tan lindo", "tan bello", tako fleten, tako lep in z glavo zmajujejo nad "krutim" Evropejcem, ki ga ne proda v boljše razmere. Priseljenec tu pred enim letom bivanja ne more postati šofer, ne more točiti opojnih pijač, ima velike težave s pridobitvijo obrtega dovoljenja itd. itd., povsod same ovire, da sposobni priseljenec ne bi prišel naprej in preplaval tope, neuke in nedelavne domačine. - Tako Ti v vsem pismu z različnimi besedami vedno isto ponavljam. Za konec pa še enkrat: na venezuelske obljube ne dajte veliko, venezuelske obljube se uresničijo "mañana", jutri!

Pišes mi, da imate lepo pomlad. Bile s o Binkošti, bila je Velika noč, včeraj je bil praznik Sv. Rešnjega Telesa kakšne lepote, kakšni mejniki v krogotoku letnih časov! Tu vsega tega ni nič. Božič enak kot Velika noč ali Binkošti, večno zelenje, večna vročina, dan več dni enako dolg, od šestih do šestih dan, od šestih do šestih noč, ni večernega mraka, ne jutranje zarje, sonce se prikaže na vzhodu in je po nekaj minutah iz noči poln dan, zvečer s - koto ob nezmanjšanem pripekanju zaide in je po nekaj minutah treba prižgati luči - tako 365krat na leto, s prav majhnimi razlikami, ki jih opazi in zabeleži s samo as - tronom. Za Božič tu ni nobene božične pesmi, za Veliko noč nobene velikonočne, ne poje s e ne v cerkvi ne v goszilni; v večjih cerkvah včasih kak naročen ali plačan moški zbor - "mulier taceat in ecclesia" - zapoje kaj lažinskega, narodno petje, ne ljudsko, ne zborovsko, je tu povsem neznan. V raznih knjigah in molitvenikih, tiskanih ali v Ma-

dridu ali Buenos Airesu, s-em videl tudi nekaj s-vetnih in verskih pesmi, ki so pa samo natiskane. Včeraj sem bil pri procesiji Sv. Reš-njega Telesa v stolnici - samo po cerkvi, seveda. - Škof nosi sv. Reš-nje Telo, monštranca zelo skromna, od oltarja do olatrja. Po poti duhovščina poje "Pange lingua", pred vsakim oltarjem "Tantum ergo", nato gre pa spet k drugemu olatarju - brez evangelija, brez blagoslova. Nekaj s-kromno oblečenega, revnega ljudstva vseh barv, ki s svečami v popolnem neredu tvori "procesijo". In tako je v vseh ozirih. Življenje je v vs-eh ozirih, lahkotno, neresno, topo za lastno in tujo ne-srečo. Večno pripekajoče sonce, večna enakost narave, kri vedno gorka, pljuča vedno napolnjena z gorkim zrakom - vse to pomehkuži duha in ubija vse duševne sile. Zato se v tropskih predelih zemlje še ni ro-dil noben pesnik, noben državnik, noben kipar in tudi svetnik mislim da ne. Ta svet je za nas v resnici samo "izhod za s-ilo", z denarjem se pa da narediti denar, to je pa res, ker se tu vse silno hitro dra-ži. Zanimalo me bo, kako se bo vprašanje izselitve naprej razvijalo, z izkreno željo, da se nebi več preveč dolgo "razvijalo", ampak, da bi mi kmalu sporočili "gremo izpred oči sovražnikov" in da bi še nada-lje ostali v s-tikih.

Z vdanimi pozdravi Tvoj Lojze.

///

DR. JANEŽ JE ODŠEL V KITAJSKJE MISIJONE

Dne 23. maja letos je odšle iz Argentine, iz Buenos Airesa dr. Janež Janež v kitajske misijone. Dr. Janež je že kot dijak mislil na misijonski poklic, to svojo misel pa je obnovil meseca maja leta 1945, ko je ušel iz kamijona v času, ko so bili naši domobranci vrnjeni, pa se je srečno rešil. Naš največji sodobni misijonar Kerec se je mudil že s-edaj po drugi svetovni vojni v Italiji in tam obiskal tudi slo-venske begunce. Potožil je da bi rad za svojo veliko bolnico, ki jo oskrbujejo slovenske sestre iz Bistrice dobrega katoliškega zdravnika. Sedaj pa se je dr. Janež dokončno odločil, da pojde v misijone. Po dobrih dveh letih iskanja sredstev in dokumentov je sedaj mogel odpotovati.

Pred odhodom so mu Slovenci v Argentini priredili prisr-čno slovo v Buenos Airesu v kapeli pri očetih Marijanistih na Riva - Daviji, v bližini slovenskega društva. Od njega so s-e poslovili v ime-slovenskih mis-ijonarjev p. Lenček, ki mu je izročil tudi misijonski križ, izseljeniški župnik Orehar, predsednik društva Slovencev dr. Miloš Stare in slovensko de-ekle /gdč. Majerjeva/, ki mu je dala na pot šopek rdečih nagelnov.

Dr. Janež je sedaj star 35 let, doma je z Dolskega pri Lju-bljani. Gimnazijo je študiral v Marjanišču v Ljubljani. Študiral je na Ljubljanski, Zagrebški in Graški univerzi, kjer je tudi promoviral za doktorja vsega zdravilstva. V Ljubljanski bolnišnici pa se je speciali-ziral za kirurga. Med mlajšimi zdravniki je veljal za najboljšega kirur-ga. Ko se je sel specializirati na Dunajsko univerzo v kirurgstvu je do-bil naslov prvega specialis-ta kirurga.

Med komunistično revolucijo od 1941 do 1945 je bil domo-branski zdravnik. Ker je bil neustrašen je prevzel v zdravljenje zlasti tiste domobrance, ki so se morali skrivati pred Nemci. Zdravil je pa tudi rešene pilote in mu je rešeni pilot Maurice A. Brash, ki je bil rešen ob Savi pri Dev. Mar. v Polju poslal za njegovo zdravljenje posebno zahvalo in potrdilo.

Meseca maja 1945 je bil tudi dr. Janež med tistimi domo-branci, ki so bili vrnjeni Titu, a je med potjo ušel iz kamijona. Po re-šitvi je pa deloval kot zdravnik med slovenskimi vegunci v taboriščih Peggez, Št. Vid ob Glini, Kellerbergu in Judenburgu.

///

IZ DOMOVINE

TAKOLE SO SI PRIVOŠČILI ŠPITALSKO TABORIŠČE.

/ Nadaljevanje. /

Danes so v špitalskem taborišču kapi prav takšna orodja, kot so bili kapi v Dachau. Preko njih izvaja taboriščna uprava svoveljo in obvlada taborišče.

Razumljivo je, da je bila zaradi tega "velikodušna" izjava taboriščnega komandanta, da smem govoriti z vsakim taboriščnikom karkoli hočem, golo norčevanje. Angleški major je dobro poznal funkcioniranje organizacije, ki jo je sam ustvaril, dobro je vedel, da si ne bo noben taboriščnik predrznil odkrito govoriti vpričo dveh angleških majorjev enega serženta in dveh taboriščnih kapov.

Najprej smo pogledali v takoimenovane delavnice, ki je v njih zaposlenje majhen del prebivalcev taborišča. Delavnice so v glavnem rokodelske, s primitivnim orodjem, skoraj brez vsake mehanizacije. V njih zaposleni delavci in obrtniki dobivajo za svoje delo plače, ki so celo nižje kot plače avstrijskih delavcev. Po izjavah taboriščne uprave bi naj bili obrtniki samostojni in samostojno razpolagali s prisluženim denarjem. V resnici so samostojni obrtniki samo tisti, ki so delavnice opremili z lastnimi sredstvi. Teh je seveda zelo malo in še ti morajo plačevati velik odstotek svojega zaslužka v takoimenovano "dobrodelno pisarno" taborišča. Nepojasnjena skrivnost je, kam izginja denar iz "dobrodelne pisarne", ki jo upravlja taboriščna uprava. Taboriščniki vsekakor do slej niti prebite pare niso dobili iz te blagajne.

Ljudje, ki so nas srečevali, so se globoko priklanjali, ponižno pozdravljali taboriščne komandante in kape. Opazil sem, da je vsa vzgoja v taborišču usmirjena v to, da izbije iz ljudi zadnji občutek človeškega dostojanstva in jih napravi za pokorne sužnje svojim gospodarjem.

Imel sem vtis, da sem se srečal z našo preteklostjo, z ljudmi iz predaprilske Jugoslavije, z ljudmi, ki so pripravljani služiti vsakomur, upogniti hrbet pred vsakim gospodarjem.

Prebivalci taborišča, ki smo jih srečevali so bili zelo slabo oblečeni, imeli so na sebi večinoma predelane obleke iz nemških in domobranskih uniform. Zanimal sem se za splošne življenjske pogoje. O tem sem zvedel nekoliko več. Večina ljudi v taborišču je nezaposlena, živi v glavnem od podpore, ki jo daje IRO / International Refugee Organization - Mednarodna organizacija za begunce/. Podpora je tako malenkostna, da komaj zadostuje za hrano in stanovanje v taborišču. Posebno pri družinah s številnimi otroki nastajajo zaradi tega velike denarje težave. Upoštevati je treba še, da s hrano v taborišču nikakor ni mogoče živeti. Uradno sicer znaša vrednost hrane okoli 1500 kalorij, vendar pa vs-akodnevni "menu", ki bo za marsikoga pri nas zelo poučen, pove, da od teh kalorij ni mogoče živeti. Vsi taboriščniki so na hrani v skupni kuhinji. /S klevatami o skupnih kuhinjah poskuša pri nas reakcija odvrniti kmete od pristopanja v zadruga: v Avstriji, v državi pod imperialističnim pokroviteljstvom, v deželi klasične zahodne demokracije pa so ljudje, ki so duševno sorodni z organizatorji kampanje proti skupnim kuhinjam, prisiljeni hraniti se prav v skupnih kuhinjah/. Zjutraj "gosti" skupna kuhinja v Spittalu svoje odjemalce s črno kavo brez kruha, opoldne z močnikom, zvečer pa s kavo s kruhom. Angleški major, poveljnik taborišča, mi je v razgovoru izjavil, da ta hrana popolnoma zadostuje. Vsekakor je res, da imperialistični gospodarji ne gostijo preveč razkošno svojih hlapcev.

Notranjščina barak kaže, da v njih ni prijetno stanovati, posebno pozimi ne. Na stehah so razpoke, ki so le s-labo zamašene s papirjem. Barake so razdeljene na sobe, ki jim pravijo v taboriščnem žargonu "stanovanje". V sobi stanuje 5 do 6 ljudi. Mnogokrat se dogodi, da v isti s-obi stanuje več različnih družin. Oprava v sobah je zelo borna. Pribiti je potreba dejstvo, da v taborišču ne stanujejo glavni vojni zločinci, ki so zapeljali begunce na pot siromaštva, pomanjkanja in bede. Kranjski dekan in vojni zločinec Matija Škrbec živi v bližnjem župnišču v izobilju in z vsemi sredstvi deluje proti repatriaciji. Vojni zločinec škof Rožman je pred odhodom v ameriško cono Avstrije in v Švico, kamor je pobegnil po predhodnem opozorilu angleških okupacijskih oblasti pred našo posebno komisijo za repatriacijo, prebival v nekem samostanu ob Milstättskim jezeru in seveda ni trpel niti najmanjšega pomanjkanja. Spretni begunci, predvsem bivši ljubljanski trgovci in kavarnarji, so se že davno izselili iz taborišča. S špekulacijami in črno borzo na račun avstrijskih delovnih ljudi so zaslužili toliko, da jim ni treba več bivati v taborišču in lahko dobro živijo v Celovcu, Beljaku in drugih obmejnih mestih na Koroškem. Avstrijske in angleške okupacijske oblasti dobrohotno spremljajo špekulantsko in protiljudsko udejstvovanje nekaterih beguncev. Obsojajo jih le takrat, kadar se obsodbi ni mogoče izogniti. Obsojajo jih na najmilejše kazni, ki jih predpisujejo zakoni in sodni predpisi. Znano je dejstvo, da zapirajo angleške okupacijske oblasti na Koroškem zavedne Slovence samo zato, ker javno izražajo slovensko zavest, medtem pa begunske črnoborzijance na veliko oproščajo in obsojajo na smešno nizke kazni. Kot primer naj navedem, da je bil obsojen sekretar POOF za Slovensko Koroško Karel Prušnik na eno leto zapora zato, ker je govoril resnico o ravnanju angleške okupacijske oblasti s koroškimi Slovenci, begunska in tihotapska in črnoborzijanska družina, ki je pretihotapila iz Italije v Avstrijo blaga za več milijonov in pri aretaciji napadla varnostne organe, pa je bila obsojena na zaporne kazni od enega do pet mesecev. Glavni črnoborzijanci so se izselili iz taborišča, s tem pa seveda ni rečeno, da v taborišču ni ostalo več črnoborzijancev. Ostali so črnoborzijanci in špekulanti manjšega kalibra, ki niso imeli dovolj velike sreče pri svojih kupčijah. Njim je črna borza način zaposlitve, ki pa vsekakor še bolje nese kot služba v taboriščnih delavnicah ali pa v avstrijski industriji. V tem pogledu so jo najslabše odrezali kmetje, ki nimajo dovolj smisla za črnoborzijanske posle. Ti v resnici živijo samo od siromašne hrane v taborišču in od beraške podpore.

V bolnišnici nas je sprejel dr. Meršol. Prihod visokih taboriščnih funkcionarjev ga je tako zmedel, da ni vedel, kako bi dovolj globoko upognil svoj hrbet. Razkazal nam bolnišnico, ki je skoraj brez vsakega orodja, instrumentarija in zdravil. Pred vrati je čakala dolga vrsta na zdravniški pregled. Mnogo ljudi med temi čakalci je bilo v resnici bolnih. Že po obrazih se je dalo to ugotoviti. Nekaj pa jih je bilo takih, ki so prišli na pregled zato, da bi dobili zdravniško spričevalo, ki bi jim omogočilo pohajkovanje in neovirano črnoborzijanjenje. Bolj gotovo je mogoče dobiti zdravniško spričevalo seveda pri zasebnih avstrijskih zdravnikih. To pa stane denar, kar si pa lahko privoščijo samo črnoborzijanci velikih razmer. V kuhinji so ravno kuhali večerjo. Pogledal sem v lonec. Bila je bela kava. Dr. Meršol mi je povedal, da dobijo bolniki poleg kave še kruh in da je to vsa večerja. Ko je videl moj začuden obraz, je še pristavil, da je hrana v bolnišnici še kar dobra in da morajo biti s njo bolniki zaradi razmer, v katerih živijo, popolnoma zadovoljni. Še ko smo se poslavljali, ni mogel priti dr. Meršol k sebi od samega spoštovanja do svojih gospodarjev.

Poleg raznih verskih organizacij je gimnazija v taborišču najmočnejše sredstvo za poneumnjevanje mladine v taborišču. Gimnazija je bila ustanovljena z odlokom belogardističnega "Slovenskega Narodnega odbora" 18. maja 1945. Odlok je podpisal predsednik nekajurne belogardistične majske vlade v Ljubljani dr. Basaj. Angleške okupacijske oblasti so kljub temu gimnazijo priznale, ji nakazale prostore in - kot pravi letno poročilo slovenske begunske gimnazije v Peggezu pri Lienzu, ki se je pozneje preselila v Spittal - ji nudile vso možno pomoč. Na begunski gimnaziji v Spittalu je poučevala dolga vrsta vojnih zločincev, med njimi Marko Bajuk, Božidar Bajuk, dr. Franc Blatnik, prof. Janez Sever in drugi. Na odločno zahtevo jugoslovanske repatriacijske komisije je bila taboriščna uprava prisiljena postaviti nekaj profesorjev na razpoložanje, seveda pa tako vzgoja mladine v protislovenskem in izdajalskem duhu niti od daleč ni zastala. Za novega direktorja je taboriščna uprava postavila prof. Avseneka, znanega ljubljanskega nemčurja in kulturbundovca. Prvo leto je bil pouk po učnem načrtu kot so ga imele gimnazije v Rupnikovi "Ljubljanski pokrajini". Taboriščna uprava je zahtevala nekatere poprave v učnem načrtu, tako, da je tudi učni načrt odražal dejstvo, da so slovenski vojni zločinci spremenili gospodarje. Glavna težnja vzgoje v gimnaziji je, vzbuditi v mladini občutek suženjske pokorščine do vsakokratnih imperialističnih gospodarjev, utrjevati v njej sovraštvo do svojega naroda in njegove svobodne domovine in jo vzgajati v verske histerike.

Avstrijske oblasti so priznale študij na begunski gimnaziji v Špitalu in omogočile maturantom, da se vpišejo na avstrijske univerze, upirajo se pa že tri leta odločni zahtevi koroških Slovencev po slovenski srednji šoli. Nekaj stotin beguncev iz Jugoslavije ima možnost vzgoje v protinarodnem in mračnjaškem duhu, stotisoč koroških Slovencev pa nima v Avstriji pravice do srednje šole v svojem lastnem jeziku.

Taboriščna gimnazija je v majhni baraki. Razredi so običajne sobe, dijaki so vanje dobesedno stlačeni. Gimnazijo financira po pisanju letnega poročila "socialni odbor", ki ga vodi dekan Matija Škrbec. Letno vzdrževanje je stalo 5567,51 šilingov. V dinarjih je to 16.702.53. "Socialni odbor" je torej zvest tradicijam predaprilske Jugoslavije, ki je dajala za šolstvo smešno nizke vsote.

Po ogledu taborišča sem dal sem stavil taboriščnemu poveljniku nekaj vprašanj, na katera je odgovarjal z običajnim "Ne vem, mi ni znano." Niso mu bila znana celo mnoga dejstva, ki jih je mogoče vsak dan čitati v avstrijskem dnevnem časopisju. Gospod ni vedel, da bi obstojala kakršnakoli organizacija med taboriščniki, ni mu bil znan niti en primer protirepatriacijske agitacije. Še celo tega ni vedel, da se mnogo ljudi v taborišču bavi s črno borzo, čeprav so jih angleška vojaška sodišča bila v nekaj primerih prisiljena obsoditi. Vedel se je kot noj v puščavi, ki vtakne glavo v posek, in meni, da je okoli njega zelena oaza.

Podatke o organizacijah med taboriščniki sem našel v letnem poročilu gimnazije, ki ga je bil sestavil vojni zločinec Marko Bajuk, in v listu "Taboriščnik", ki je izhajal z vednostjo angleških oblasti. Letno poročilo pravi, da je bil tako imenovani "Slovenski narodni odbor" z dr. Basajem na čelu - član tega odbora je bil tudi v Ljubljani obsojeni zločinec Bitenc - vrhovna oblast za vse begunce in je med drugim organiziral med njimi tudi šolstvo. To je bilo natisnjeno v letnem poročilu za šolsko leto 1945 - 46, ki ga je odobrila angleška taboriščna uprava. Letno poročilo gimnazije v Spittalu 1946-47 pa piše, da je posle slovenskega tako imenovanega "narodnega odbora"

prevzel s-lovenski "socialni odbor". Slovenski "socialni odbor" je torej s svojim vodstvom centralna izdajalska organizacija. Njemu so podrejene vse ostale organizacije v taborišču Spittala. Na večkratno zahtevo so bile angleške taboriščne oblasti prisiljene prepovedati javno delovanje slovenskega "socialnega odbora", ki pa je nadaljeval svoje delo pollegalno. Spremenil je praznaprav samo firmo in formalne predstavnike. Preimenoval se je v "karitativno pisarno", ki jo vodi "njegova svetlost" poseben papeški delegat dr. Jagodič Frane. "Karitativna pisarna" nudi na eni strani Vatikanu neposredno možnost dela med slovenskimi begunci, na drugi strani pa je primerno kritje zločinskega in špijonskega delovanja za Krekove, Rožmanove in Škrbčeve podrepnike.

V taborišču živi 45 pobeglih duhovnikov, ki skrbe s pretirano versko vzgojo in verskim življenjem, da se nebi odprle oči njihovim "ovčicam". Pretiravanje verskega življenja posebno močno vpliva na taboriščnike verskega izvora, ki se mu vdajajo zato, da bi preglasili klic po zemlji, ki je vedno močnejši v njih, da bi prevpili v samem sebi domotožje po domačijah. V taborišču so pogosti pojavi verske histerije in blaznosti. V preteklem mesecu je imelo "privide" pet ljudi. V svoji zamaknjenosti so "videli" Marijo, Boga in vrsto drugih svetnikov. Verska blaznost je pri teh ljudeh tako narasla, da so postali splošno nevarni. Neki moški je po svoji zamaknjenosti zblaznel, pograbil nož, planil na svojo družino in ostale stanovalce barake. Kljub temu, da so se mu podobni napadi ponavljali, so duhovniki izposlovali pri taboriščni upravi, da ga ni poslal v umobolnico, ampak ga kot poseben primer "svetosti" ohranila še naprej in mu omogočila, da ograža mir svojih stanovalcev. Kot najprimernejše organizacijsko sredstvo za obvladavanje beguncev so izbrali vojni zločinci in njihovi imperialistični gospodarji razne verske organizacije, predvsem "katoliško akcijo" in marijanske kongregacije. Te verske organizacije so leglo protirepatriacijske propagande. Taboriščniki so v njih organizirani po župnijah v katerih so prebivali v domovini. Tako imenovani slovenski "socialni odbor" preko župnijijskih verskih organizacij deli tudi pomoč, ki jo dobivajo - sicer v zelo majhnem obsegu - naši begunci iz Švice in Italije. Razumljivo je, da ta pomoč skoro nikdar ne doseže ljudi, ki bi jim bila potrebna. Izkušeni korupcionisti in tatovi narodne imovine, ki so v vodstvu "socialnega odbora", prihranijo večji del poslanih paketov zase, oziroma jih razdelijo med svoje najzvetejše podrepnike.

Ves ta organiziran aparat z vsemi sredstvi deluje proti repatriaciji. Uporablja laži in klevete o stanju v Jugoslaviji, izrablja verska čustva, izvaja disciplinski pritisk, izkorišča gmotno odvisnost in težak položaj beguncev. Ko vse to ne pomaga, pa se poslužuje odkritega nasilja in groženj. Mnogo je primerov, ko so begunce pretepli zato, ker so se bili prijaviili za vrnitev v domovino. Ti primeri ostanejo dejstva kljub temu, da jih taboriščna uprava noče videti ali pa jih opravičuje z "demokracijo". V taborišču Spittal imajo vojni zločinci "demokracijo", da pretepajo begunce, ki so se odločili za povratek v domovino; begunci imajo sicer pravico, da se pritožijo, angleške oblasti pa po načelih zahodne demokracije ničesar ne okrenejo. Kljub vsemu temu pa se mesečno vrača več desetina beguncev iz Spittala v domovino, ki jih sprejme brez očitkov kot polnopravne državljane, jih vključi v proizvodnjo in jim omogoči, da živijo človeka vredno življenje.

Zadnji procesi v Ljubljani proti članom špijonskih in diverzantskih skupin so pokazali, da je taborišče v Spittalu ena najvažnejših središč špijonskega ter diverzantskega delovanja proti novi Jugoslaviji. V taborišču je pod ilegalnim imenom več znanih vojnih zločincev, ki jih je registrirala tudi medzavezniška komisija za vojne zločine v Londonu. V taborišču se od časa do časa mudi vojni zločinec, domobranski kapetan Grum. Ko je jugoslovanska delegacija za ugotavljanje

vojnih zločinov zahtevala njegovo izročitev, so angleške oblasti prijele nekega človeka, ki je imel isto ime kot je bilo Grumovo ilegalno ime in s tem dokazale, da nimajo niti najmanjše volje, izročiti vojnega zločinca Gruma. Ta je imperialističnim špijonskim organizacijam potreben kot trener diverzantskih band in kot organizator špijonažne službe.

Pri zadnjem razdeljevanju živilskih nakaznic ni bilo Jagodica Franca. Ko je angleški seržant izklical njegovo ime, je nekdo izmed čakajočih povedal, da je Jagodic Franc trenutno v Jugoslaviji in da bo d vrnil karto, ko se bo vrnil. Seržant se je gromko zasmejal. Ta izjava se mu je zdela zelo duhovita. Jagodic Franc pa je v istem času kot vodja diverzantske skupine organiziral umor in sam ubil slovenskega ljudskega poslanca tov. Mojškerca. Nekaj dni pozneje ga je doletela zaslužena kazen. Padel je borbi z organi Uprave državne varnosti. Vprašanje je, ali se bo angleški seržant smejal, ko pri prihodnjem razdeljevanju kart zopet ne bo Jagodica Franca.

Ko smo odhajali iz taborišča, je bil gospod major nekoliko manj prijazen. Vsekakor mu niso ugajala vprašanja, moja prevelika zvedavost. Poskušal mi je preprečiti, da nebi videl resnice, ki se skriva za zunanjim licem taborišča. Resnica pa ima poleg drugih lastnosti tudi to značilnost, da je prodornejša in zmagovitejša od laži in ciničnih zavijanj. Priznamam, da je gospod major zelo dobro zrazlogled taborišča, vendar pa ni mogel zakriti dejstva, da se za navidez humanitarnimi cilji skrivajo najbolj umazani in zločinski naklepi imperialistov.

///

V S L O V E N I J I S O U M R L I

od 23. junija do 15. julija:

V L j u b l j a n i: Jože Bergant, čevlj. mojster; Nežka Szwankovsky roj. Močilar; Ivan Danew; Jože Rotter; Ferdo Strnad; Anton Ciril Eržen; Majda Lušin; Jernej Kržan; Rozalija Krulc; Minka Trtnik, roj. Mautuani; Franc Kosec; Frančiška Kozina; Terezija Skubic, roj. Zajc; Franc Srebrnič; France Stare; Franc Rupert; Feranta Viktor; Franc Železnik; inž. Božo Dekleva; Franc Rojc; Celestina Glavnik; Ema Tavčar; Žane Bitenc; Ivan Marinšek st.; Franc Rigler; Franc Simčič; Ema Bertok; Josip Podržaj; Regina Kosar; Pavel Vertačnik; Ivan Logar; -
V M A R I B O R U: Jelena Prebevšek, rojena Čuček, učit. v pokoju; Erik Vrenko; dr. Rihard Faniger, odvetnik;

V r a z n i h k r a j i h: Helena Dos-edla, roj. Benetek v Celju; Jožica Toplak, Celje; Franc Stare Kamnik; Ivana Rode, roj. Torkač, Stranje; Franc Karlin, Ptuj; Frančiška Dolinšek, Zagorje ob Savi; Danijela Batič, Kranj; Franc Svetelj, Kaplja vas; Edo Lešnik, Šmarje pri Jelšah; Ivanka Otoničar, Begunje pri Cer.; Roza Krapeš, Jesenice; Janez Štrukelj, Polhov Gradec; Peter Manjdeljc; Podbrezže; Olga Skaza, roj. Kovač, Ruše; Marija Kolb, Mokronog; Ana Vehovar, roj. Serbec; Barbara Urh, Simonič, Metlika; Franc Ermah, Bistrica; Pavel Košir, Stožice; Terezija Firsager, roj. Janc, Radovljica; Josipina Poznik, Lož.-

///

I Z U R E D N I Š T V A

V prvi številki "DOMAČIH GLASOV" smo pomotoma navedli, da list izdaja in razpošilja Pisarna g. narodnega delegata papeške misije v Tristachu pri Lenzu. Ta označba velja samo za list "BOGO-LJUB V TUJINI", kar s tem popravljamo, ker gornja ustanova nima nobene zveze z izdajo "DOMAČIH GLASOV".

§ § §